

EU zahajuje diskusi o budoucnosti penzí

Marie Kořánová

Evropská komise zahájila celoevropskou veřejnou diskusi o tom, jak zajistit adekvátní, udržitelné a bezpečné penze a jak může EU nejlépe podpořit úsilí členských států v této oblasti. 7. července 2010 byl zveřejněn konzultační dokument „Green Paper - towards adequate, sustainable and safe European pension systems“, tzv. Zelená kniha. Konzultační období bude probíhat po dobu 4 měsíců (končí 15. listopadu) a během této doby může kdokoli se zájmem o tuto problematiku předložit své názory prostřednictvím specializované webové stránky <http://ec.europa.eu/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=pensions>. Evropská komise pak bude analyzovat všechny reakce a formulovat návrhy, jak nejlépe dále postupovat.

V dokumentu se upozorňuje na skutečnost, že většina členských států již učinila posun od převážně jednopilířového veřejného penzijního systému k vícepilířovým systémům se zaměstnaneckými dávkově definovanými programy, příspěvkově definovanými (DC) penzijními programy a řadou dalších spořicími penzijními programy. V důsledku toho dokument zdůrazňuje, že adekvátnost a bezpečnost budoucích penzijních příjmů bude silně ovlivněna úlohou privátně spravovaných DC penzijních programů. Životaschopnost těchto programů bude záviset na dobré ekonomické výkonnosti, schopnosti trhů práce poskytovat příležitosti pro delší a méně přerušovanou pracovní kariéru, posílení vztahu mezi příspěvky a dávkami a na kombinaci bezpečných a přiměřených výnosů z finančních trhů.

Zabývá se rovněž dvěma zvláště důležitými otázkami: (1) otázkou přiměřeného věku odchodu do důchodu a (2) potřebou silnější regulace privátně spravovaných penzijních aktiv. V posledních letech mnoho evropských zemí zvýšilo zákonný věk pro nárok na plně penzijní dávky na 65 let, v některých případech dokonce na 67 let, aby se vyrovnaly se stárnutím populace. (Do roku 2060 se má podle projekcí poměr populace starší 65 let k populaci v produktivním věku změnit ze současných 1:4 na pouze 1:2). Finanční a hospodářská krize problém jen zhoršila, zvýšil se počet pracovníků, kteří využívají pojištění v nezaměstnanosti, invalidní pojištění a předčasný odchod do důchodu. I když se výslovně zdůrazňuje, že zákonné stanovení věku odchodu do důchodu je svrchovaným právem každého členského státu, současně se naznačuje, že bude třeba více povzbuzovat lidi, aby během svého života byli delší dobu pracovní aktivní. Za zvlášť pozitivní pro posílení udržitelnosti penzijních systémů je označováno zavádění automatických způsobilých mechanismů, které zvyšují věk odchodu do důchodu na základě prodlužující se střední délky života, v řadě členských zemí.

Analyzována jsou také rizika pro budoucí důchodce, vyplývající z rostoucího spoléhání na DC penzijní programy (v současné době je 60 milionů Evropanů zapsáno v DC programech) včetně dopadů případného pomalého hospodářského růstu na finanční

výnosy těchto programů. Poukazuje se mj. i na to, že současná hospodářská krize odhalila „některé nedostatky“ v regulačních systémech členských států, pokud jde o poskytování záruk budoucím důchodcům - některé v tomto ohledu fungují lépe než jiné. Autoři také požadují zpětnou vazbu, pokud jde o proveditelnost efektivnějších přeshraničních regulací. Kládou velký důraz na lepší informovanost občanů o rizicích a zárukách obsažených v jednotlivých národních penzijních systémech.

Při představení tohoto konzultačního dokumentu komisař EU pro zaměstnanost, sociální věci a začlenění László Andor řekl: „Počet důchodců v Evropě ve srovnání s těmi, kteří financují jejich penze, se má podle prognóz do roku 2060 zdvojnásobit - současná situace prostě není udržitelná. Na řešení tohoto problému rovnováhy mezi časem stráveným v práci a v důchodu je třeba se dívat pečlivě.“

V Zelené knize je kladen důraz zejména na:

- zajištění adekvátních příjmů v důchodu a zajištění udržitelnosti penzijních systémů v dlouhodobém horizontu,
- dosažení správné rovnováhy mezi aktivním životem a životem v důchodu a usnadnění delšího aktivního života,
- odstranění překážek pro lidi, kteří pracují v různých zemích EU, v oblasti penzijních produktů,
- zajištění větší bezpečnosti penzí, ohrožených v důsledku nedávné hospodářské krize, a to nyní i v dlouhodobém horizontu,
- zajištění větší transparentnosti penzí, aby lidé mohli přijímat informovaná rozhodnutí o svých příjmech v důchodu.

Dokument „Zelená kniha - na cestě k přiměřeným, udržitelným a spolehlivým důchodovým systémům v Evropě“ je k dispozici i v češtině - viz <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=839&furtherNews=yes> (published: 7.7.2010).

K Zelené knize Evropská komise zveřejnila i doprovodné materiály, a to „EU Legislation, Coverage and Related Initiatives“, „Interim EPC-SPC Joint Report on Pensions“ a „Annexes to the Interim EPC-SPC Joint Report on Pensions“.

„EU Legislation, Coverage and Related Initiatives“ (Legislativa EU, pokrytí a související iniciativy). Accompanying document to the Green Paper - towards adequate,

sustainable and safe European pension systems“ popisuje právní předpisy EU, týkající se penzijních pilířů (část 1), a související právní předpisy EU a iniciativy (část 2). Zmapování legislativy EU, aplikovatelné na penzijní programy či instituce v jednotlivých členských státech EU, je obsahem části 3. Toto mapování se zaměřuje zejména na finanční regulaci a bylo provedeno Výborem dohlížitelů evropského pojištění a zaměstnaneckých penzí (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors - CEIOPS).

Dostupné:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=839&furtherNews=yes> (published: 7.7.2010)

„Interim EPC-SPC Joint Report on Pensions“ je průběžnou společnou zprávou Výboru pro hospodářskou politiku (EPC) a Výboru pro sociální ochranu (SPC) o penzích. Podle ní prioritou EU zůstává, aby veřejné politiky nyní i do budoucna zajistily udržitelné, dostupné a adekvátní důchodové příjmy. Přestože členské státy mají podobné základní problémy, existují značné rozdíly v načasování demografického stárnutí, ve struktuře penzijních systémů, růstovém potenciálu a omezeních v důsledku fiskální situace a vnější konkurenceschopnosti. Předpokládaný nárůst veřejných výdajů v důsledku stárnutí populace však pro členské státy EU představuje významnou výzvu. Proto mají politická opatření ke zlepšení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí při současném zajištění adekvátnosti penzí klíčový význam. Téma je zpracováno ve čtyřech obsahových blocích: 1. Úvod do penzijních reforem v EU, hlavní důvody reforem, evropské rámce v oblasti podpory penzijních reforem; 2. Dekáda penzijních reforem v EU: hlavní trendy reforem, posílení příspěvkových principů, zvyšování penzijního věku, klíčové prvky reforem předčasných důchodů, větší role předfinancování, mechanismy valorizace a indexace, opatření minimálního příjmu pro starší lidi, zvyšování komplexnosti penzijních systémů, podpora penzijních reforem prostřednictvím opatření trhu práce, adekvátnost penzijních příjmů, náhradové poměry, vliv penzijních reforem na participaci na trhu práce, projekce penzijních výdajů, výzvy fiskální udržitelnosti vyplývající ze stárnutí populace;

3. Dopady ekonomické krize a sociální důsledky, zákonné státní PAYG penze, dávkově a příspěvkově definované penzijní systémy; 4. Dlouhodobé politické výzvy. Dostupné:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en> (published: 28.5.2010)

„Annexes to the Interim EPC-SPC Joint Report on Pensions“ obsahuje přílohy k Průběžné společné zprávě EPC-SPC. Uvádíme jejich přehled: 1. Hlavní rysy penzijních systémů v EU. 2. Indexační pravidla a faktory udržitelnosti. 3. Větší role prefinancovaných penzí. 4. Vývoj na trhu práce (2000–2008). 5. Budoucí adekvátnost penzí měřená teoretickými náhradovými poměry.

6. Poslední penzijní reformy v členských zemích. Reformy uzákoněné po červenci 2008. 7. Současné penzijní výdaje. 8. Rozložení penzijních výdajů. 9. Detailní porovnání penzijních výdajů s projekcemi 2001 a 2006. 10. Výzvy fiskální udržitelnosti vyplývající ze stárnutí populace. 11. Metodologické otázky a celkový náhradový poměr. 12. Prognóza hlavních proměnných ze strany Evropské komise - jaro 2010. 13. Potenciální dopad krize. 14. Ukazatele udržitelnosti v 2009/10 SCPs. 15. Celkové náklady stárnutí v členských zemích. 16. Penzijní výdaje, dávkový poměr a čistý teoretický náhradový poměr. 17. Možné vývoje zadlužení v dlouhodobém horizontu. 18. Střed-

nědobé rozpočtové cíle a fiskální pozice (% HDP).

Dostupné:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en> (published: 28.5.2010)

Zdroje:

EU launches public debate on the future of pensions. [cit. 23.7.10]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=752&newsId=839&furtherNews=yes>

European Commission. International Update, August 2010 [cit. 24.8.2010]. Dostupné z: http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/intl_update/2010-08/index.html

Autorka působí ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v v. i.

Projekty podporované EU

Využití metody benchmarkingu pro trvalé zlepšování kvality v sociálních službách

Karel Dušek, Zdeněk Terbr

Na území hlavního města Prahy v současné době probíhá projekt „Kvalita v sociálních službách“, který je od března roku 2010 do března roku 2012 zabezpečován společností Lara consulting, s. r. o. Jeho cílem je především zvyšování kvality služeb poskytovaných klientům v pobytových zařízeních na území hlavního města Prahy zřízených Magistrátem hlavního města Prahy. Projekt je spolufinancován z prostředků ESF v rámci Operačního programu Praha - Adaptabilita.

Hlavní město Praha tento projekt připravilo s cílem zajistit zvyšování kvality sociálních služeb na území hlavního města Prahy, prohloubit znalosti pracovníků poskytovatelů sociálních služeb o kvalitě poskytovaných služeb, zajistit metodickou podporu jednotlivým zařízením sociální péče při zvyšování kvality sociálních služeb a zapojit pracovníky zařízení aktivním způsobem do rozhodování o systému sociálních služeb.

Bez ohledu na zvolenou koncepci na centrální úrovni by systém sociálních služeb měl vždy splňovat tato kritéria:

- nezávislost a autonomie pro uživatele služeb - nikoli jejich závislost,
- začleňování a integrace skupiny obyvatel - nikoli sociální vyloučení,
- respektování potřeb - služba je určována individuálními potřebami a potřebami společnosti, neexistuje model, který by vyhovoval všem,
- partnerství - pracovat společně, nikoli odděleně,
- záruka kvality - poskytuje ochranu zranitelným osobám,
- rovnost bez diskriminace.¹

V rámci projektu budou po dobu 25 měsíců podporovány analýza procesů zavádění standardů kvality v sociálních službách v zařízeních zřízených hlavním městem Prahou, tvorba rozvojových plánů v zařízeních zřízených hlavním městem Prahou, vzdělávání v oblasti standardů kvality sociálních

služeb, zavádění benchmarkingu jako nástroje pro zvyšování kvality v sociálních službách, podpora zavádění standardů kvality a evaluace kvality sociálních služeb v těchto zařízeních.

Podrobněji se zaměříme na zavádění benchmarkingu jako nástroje pro zvyšování kvality v sociálních službách, v jehož rámci bude provedeno pilotní ověření benchmarkingu v sociálních službách na území hlavního města Prahy. Do pilotního testování bude zapojeno 12 pobytových zařízení zřízených hlavním městem Prahou. Poté, co budou přesně definována relevantní data, bude proveden jejich sběr v jednotlivých zařízeních. Pro analýzu situace budou stanoveny srovnatelné ukazatele a následně pak provedeno porovnání vybraných zařízení.

V případě, že se metoda benchmarkingu ukáže jako úspěšná, bude v závislosti na zvolené strategii financování sociálních služeb ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí rozšířena na všechny poskytovatele sociálních služeb na území hlavního města Prahy.

V první fázi byli vedoucí pracovníci pobytových zařízení sociálních služeb a Magistrátu hlavního města Prahy seznámeni během dvoudenního semináře s touto metodou a možnostmi její aplikace v sociálních službách. Cílem bylo metodu představit, seznámit s předpoklady a jednotlivými kroky její aplikace, ukázat na kon-

krétních příkladech projektů možnosti jejího uplatnění a zprostředkovat tak účastníkům praktické zkušenosti.

Benchmarking je technikou trvalého zlepšování, která porovnává a analyzuje procesy/služby za účelem zjistit nejlepší postupy, s nimiž se pak organizace poměří a aplikuje je na vlastní procesy. Je jednou z metod řízení kvality.² Při jeho uplatnění v tomto konkrétním projektu je třeba činnost rozdělit do několika fází:

1. vypracování profilů služeb, navrzení dat a ukazatelů,
2. provedení sběru a zpracování dat,
3. analýza dat, identifikace nejlepších výkonů a mezer,
4. výběr a definice nejlepších praktických postupů,
5. navrzení strategií a akčních plánů pro optimalizaci procesů služeb,
6. opakované zhodnocení.

V rámci testování budou například sledovány náklady na lůžko klienta, struktura uživatelů, struktura personálu, struktura nákladů, kvalita péče ve vazbě na Národní standardy kvality v sociálních službách, financování sociálních služeb, kapacita služeb, počty a struktura klientů či potenciální poptávka.

Benchmarking může mít na chod organizace mimořádný dopad, protože boří zaběhnutá pravidla, pomáhá organizacím udržovat se ve stavu připravenosti k akci